

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2020-03-18
Stockholm

Mål nr
M 4559-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-04-03 i mål nr M 1420-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun

Motpart

EB

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning på fastigheten XX i Luleå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark-och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommuns beslut den 12 januari 2018, dnr M-2017-1756, om förbud mot utsläpp av avloppsvatten. Tidpunkten då förbudet börjar gälla flyttas dock fram till den 1 september 2020.

Dok.Id 1550689

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens beslut att förbjuda utsläpp av avloppsvatten på den aktuella fastigheten och i andra hand att målet ska återförvisas till nämnden för vidare handläggning.

EB har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Parterna har i allt väsentligt åberopat samma grunder och omständigheter till stöd för sin respektive talan som i underinstanserna. EB har tillagt att avloppsanläggningen nu har kompletterats med två luftningsrör och att anläggningen anlades år 2001 och inte 1985 som det står i nämndens inspektionsrapport.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med miljöfarlig verksamhet avses enligt 9 kap. 1 § miljöbalken bl.a. utsläpp av avloppsvatten i mark, vattenområden eller grundvatten. Enligt 9 kap. 7 § ska avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer.

Kraven i 2 kap. 3 § miljöbalken gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (2 kap. 7 §). Vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 2 kap. 7 § ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Det är verksamhetsutövarens ansvar att visa att de krav som följer av 2 kap. miljöbalken är uppfyllda (2 kap. 1 §).

Regleringen i 2 kap. 3 § andra stycket innebär att redan risken för att en verksamhet eller en åtgärd kan motverka miljöbalkens mål medför krav på försiktighetsmått, se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 209 f.

Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska enligt praxis hänsyn tas till förhållandena i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beaktas vad följden skulle bli av en generell utbredning av avloppsanläggningar liknande den som prövas (se t.ex. rättsfallen RÅ 1994 ref. 59 samt MÖD 2006:27 och 2006:53).

Av utredningen i målet framgår det att det finns en överhängande risk att enskilda avlopp påverkar dricksvattenbrunnar på Hertsölandet negativt. Luleå kommun planerar att ansluta fastigheterna till det allmänna avloppsnätet först år 2028–2032. En sådan anslutning är därmed så avlägsen att det inte finns förutsättningar att, i avvaktan på att den kommer till stånd, ge avkall på de miljö- och hälsoskyddsmässiga krav som normalt gäller för enskilda avloppsanläggningar. Att kommunen, måhända, borde ha agerat tidigare för att åstadkomma en kommunal lösning på avloppssituationen i området kan alltså inte tillmätas någon betydelse vid prövningen av om befintliga anläggningar uppfyller de krav som följer av miljöbalken. Frågan om nämnden haft fog för att förbjuda fortsatt användning av avloppsanläggningen på EB fastighet ska bedömas med dessa utgångspunkter.

Den i detta fall aktuella avloppsanläggningen tar emot såväl WC- som BDT-vatten. Vid nämndens tillsyn och inspektion, som har utförts i enlighet med Havs- och Vattenmyndighetens anvisningar och som Mark- och miljööverdomstolen inte finner skäl att ifrågasätta, har flera brister konstaterats. Bland dessa brister noterar Mark- och miljööverdomstolen särskilt att det var synligt att vattennivån i fördelningsbrunnen någon gång hade stigit ovanför utloppsröret till bädden, att det fanns slamrester på slamavskiljarens väggar, att slamflykt förutsattes ha skett, att uppbyggnaden av anläggningen var oklar och att det fanns tveksamheter kring det vertikala skyddsavståndet. Dessa brister är av sådan art och omfattning att risken för att otillräckligt renat avloppsvatten ska orsaka skada i omgivningen framstår som hög. Att

anläggningen nu har kompletterats med två luftningsrör föranleder inte någon annan bedömning.

Mot bakgrund av den rådande va-situationen på Hertsölandet och då framför allt det faktum att utsläpp riskerar att förorena det grundvatten som förser bostadsområdet med dricksvatten framstår det sammantaget som uppenbart att en fortsatt användning av anläggningen, i dess nuvarande utformning, inte är förenlig med de krav som följer av miljöbalken. Att fastigheten för närvarande används för fritidsboende och därmed endast en kort period varje år förändrar inte den bedömningen eftersom det är en situation som snabbt kan förändras. Inte heller den omständigheten att området ska anslutas till det kommunala va-nätet påverkar bedömningen eftersom en sådan anslutning ligger förhållandevis långt fram i tiden. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen vid en samlad bedömning att nämnden har haft fog för sitt beslut om förbud mot utsläpp till den befintliga avloppsanläggningen. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i enlighet härmed. Eftersom tidpunkten för förbudets inträde har passerats bör den flyttas fram enligt vad som framgår av domslutet.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löf och Gösta Ihrfelt, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsrådet Ralf Järtelius, referent.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-04-03
meddelad i
Umeå

Mål nr M 1420-18

PARTER

Klagande
EB

Motpart
Miljö- och byggnadsnämnden, Luleå kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Länsstyrelsen i Norrbottens län den 13 april 2018 i ärende nr 505-2344-2018, se bilaga 1

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning, Luleå XX

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut och upphäver det förbud som Miljö- och byggnadsnämndens i Luleå kommun beslut den 12 januari 2018, dnr M-2017-1756, innehåller.

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun (nämnden) beslutade den 12 januari 2018 att förbjuda EB att från och med den 30 november 2019 släppa ut spillvatten från WC (vattentoalett) och BDT-vatten (bad, disk, tvätt) till avlopps-anläggningen på fastigheten XX. På fastigheten leds allt vatten från fastigheten till en slamavskiljare (trekammerbrunn), vidare till en fördelningsbrunn och sedan till en mark- eller infiltrationsbädd som är egengrävd omkring år 1985. Tömning av slamskiljaren sker årligen. Fastighetsägaren bor i fritidshuset cirka fyra månader per år.

EB överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen) som i beslut den 13 april 2018 avslog överklagandet.

EB har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen med stöd av 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (AVL) beslutat att för Hertsölandet förelägga Luleå kommun att enligt 6 § i ovan nämnda lag senast den 31 december 2032 bestämma verksamhetsområde samt tillgodose behovet av vattentjänster gällande dricksvatten och spillvatten genom en allmän anläggning. Tidsangivelsen överensstämmer med Luleå kommuns va-plan, där det bl.a. uppges att Hertsölandet beräknas kunna anslutas under tidsperioden 2028-2032.

Mark- och miljödomstolen avgör idag sex mål som alla gäller avlopp på fastigheter på Hertsön.

YRKANDEN M.M.

EB har, som mark- och miljödomstolen uppfattar hennes talan, yrkat att nämndens beslut ska upphävas.

Som skäl för sitt yrkande har hon anfört i huvudsak följande. Hon köpte fastigheten år 1997 och anlät år 2001 en erfaren entreprenör som kopplade in vattentoalett mot trekammerbrunn och infiltrationsanläggning. Nämndens rapport är felaktig och

kan inte gälla som underlag för ett underkännande av en utmärkt fungerande infiltrationsanläggning. En ordentlig utredning måste göras för att utreda anläggningens funktion så att beslut kan grundas på fakta och inte antaganden och gissningar. Nämndens beslut innehåller många felaktiga uppgifter.

Nämnden anser att beslutet inte ska ändras.

UTREDNINGEN

Nämndens inspektion 2016

Vid iakttagelser på fastigheten kunde det konstateras att det finns ett T-rör i slamavskiljaren och att fördelningsbrunnen var utan slam. Däremot syntes det att vattennivån i fördelningsbrunnen någon gång har stigit ovanför utloppsroren till bädden. I det efterföljande beslutet noterades även att ”i slamavskiljaren fanns tecken på att vattennivån stigit högt då det fanns slamrester på väggarna. Den höga nivån kan tyda på att infiltrationsbädden kan vara mättad med grundvatten”. Följande brister noterades ”uppbyggnad på efterföljande rening är oklar, slamflykt förutsätts ha skett och luftningsrör på efterföljande rening saknas”. Nämnden har tagit ett antal bilder från inspektionen som visar T-rör i slamavskiljaren, fördelningsbrunnen samt avloppsror i ett dike.

I nämndens information om resultat av avloppsinventeringen, daterad 16 januari 2018, framgår bland annat följande om förutsättningarna i området. Erfarenheter från inventeringen tyder på höga grundvattennivåer under perioder samtidigt som marken ofta är förhållandevis tät. Det innebär att anläggningar med infiltration i mark på många platser inte är lämpliga. Detta i kombination med svårigheten av att klara skyddsavstånd mellan avloppsanläggning och närliggande dricksvattenbrunnar gör att miljö- och byggnadsförvaltningen bedömer att VA-frågan inte kan lösas inom varje enskild fastighet.

DOMSKÄL

Det finns inte anledning att betvivla nämndens uppgift att den allmänna va-situationen på Hertsölandet är sådan att enskilda avloppslösningar inte alls eller

endast med svårighet kan konstrueras så att de inte medför risker för framför allt människors hälsa. I en sådan situation är den väg som anvisas av lagstiftningen att kommunen snarast ska se till att behovet av avlopp i området tillgodoses genom en allmän va-anläggning (6 § AVL).

Som anges ovan planerar Luleå kommun inte att ansluta fastigheterna på Hertsölandet till det allmänna avlopps nätet förrän perioden 2028–2032. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt föreläggande godtagit kommunens tidsplanering. I ett sådant läge är det mark- och miljödomstolens uppfattning att kommunen inte kan välja att i stället hantera situationen genom att utfärda ett stort antal individuella förbud som huvudsakligen grundas på den allmänna va-situationen i området. I stället måste det krävas att varje förbud kan underbyggas med utredning som visar att det specifika avloppet är sådant att det inte kan användas utan risker för människors hälsa eller miljön.

I det här fallet grundas förbudet på en inspektion ungefär ett och ett halvt år tidigare där nämnden funnit tecken på att vattennivån i fördelningsbrunnen någon gång stigit ovanför utloppsroren till markbädden och att luftningsrör saknades.

Till den nu aktuella avloppsanläggningen släpps både WC-vatten och BDT-vatten. WC-vatten innehåller vanligen högre halter av patogena mikroorganismer än BDT-vatten vilket normalt också ställer högre krav på reningsmetod. Den nu mottagande anläggningens utformning med slamavskiljare (trekammarsbrunn), fördelningsbrunn och mark- eller infiltrationsbädd är en vanligt förekommande reningsmetod för enskilda avlopp på framförallt äldre bebyggelse i glesbygd

Nämnden har utifrån de iakttagelser som gjorts vid inspektionen konstaterat att uppbyggnaden på efterföljande rening är oklar och att slamflykt förutsätts ha skett då det fanns slamrester på väggarna i slamavskiljaren och att den höga nivån kan tyda på att infiltrationsbädden kan vara mättad med grundvatten. Domstolen anser att det är tveksamt om det utifrån ett enda inspektionstillfälle kan dras en sådan slutsats att bädden är mättad med vatten i en sådan omfattning att den inte kan

betraktas som funktionell. En hög slamnivå i slamavskiljaren kan inträffa vid enstaka tillfällen, exempelvis i samband med en vårflod, men mark- eller filtrationsbädden kan ändå ha en god eller i vart fall tillräcklig funktion efteråt.

Nu aktuell avloppsanläggning nyttjas maximalt ca 4 månader per år. Vidare utgör husen på fastigheten den bebyggelse som ligger närmast älven i nedströmsområdet mot älven och det finns inga, vad som i vart fall framkommit, vattentäkter nedströmsliggande från avloppsanläggningen. Det har inte framkommit att det skulle finnas andra dricksvattenbrunnar på fastigheter åt andra håll än nedströmsriktningen mot älven som riskerar att förorenas från nu aktuell anläggning. Det har heller inte framkommit att det skulle finnas någon badplats i närheten.

Domstolen bedömer utifrån detta att det inte finns någon uppenbar risk för kontaminering av patogena mikroorganismer från den nu aktuella avloppsanläggningen. Inte heller har det framkommit skäl till att bedöma att näringsämnen eller andra ämnen från avloppsanläggningen utgör en miljömässig risk för olägenhet i recipienten, i vart fall inte inom någon närtid.

Med hänsyn till vad som har sagts ovan anser mark- och miljödomstolen inte att utredningen i målet kan utgöra tillräckligt underlag för ett förbud att använda avloppet. Nämnden har således saknat fog för sitt beslut. Länsstyrelsens beslut ska därför ändras på så sätt att nämndens beslut att förbjuda EB att använda avloppet upphävs.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 april 2019.

Patrik Södergren

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Patrik Södergren, tekniska rådet Camilla Wolf-Watz samt de särskilda ledamöterna Stefan Marklund och Sara Rindeskog. Målet har föredragits av tingsnotarien Isabelle Hörnfeldt.